

Bediedenis van der missen

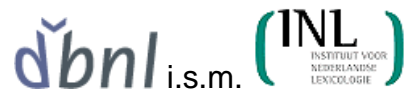
editie A.C. Oudemans

bron

Bediedenis van der missen. In: Instituut voor Nederlandse Lexicologie (samenstelling en redactie), *Cd-rom Middelnederlands*. Sdu Uitgevers/Standaard Uitgeverij, Den Haag/Antwerpen 1998.

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_bed002bedi02_01/colofon.php

© 2012 dbnl

Dit es die bedienisse van der missen in Dietsche.

- Ic waent een salech mensche were,
 Die, met woerden ende met lere,
 Ander liede daer toe brochte,
 Dat si herte, sin ende ghedochte
- 5 Keerden ane den ghenen al,
 Die ie was ende bliuen sal,
 Deus: want ict gherne saghe,
 Dat elc mensche Gode an laghe
 Vele meer, dan hi doet
- 10 Om dit verganclike goet.
 Ic woude elc mensche wiste,
 Of liete hem wisen met liste,
 Wat ghenaden, welke salicheit
 Ane die heileghe misse leit.
- 15 Ic wane sise dan dicke sochten,
 Dat sise hoerden alsi mochten;
 Want wi moghen weten ghewisse,
 Dat alsoe vele ane die misse
 Ghenaden ende salicheiden leit,
- 20 Als in die sonne stoues geit.
 Want menech luttel weet,
 Waer omme hi te missen geet,
 Ende in sijn herte niet en dreghet,
 wat ane die heileghe misse leghet,

- 25 Soe willic, bider helpen ons Heren,
 .I. deelken den mensche leren,
 Alsoe verre als ane die dude,
 Gheweten moghen leke lude.
 Dat doe ic al omme dat,
 30 Dat elc mensche des te bat
 Hem seluen wille daer toe keren,
 Dat hi hore den dienst ons heren.

Waer omme men die clocken luut.

- Men plach, in die oude ee,
 .I. bosine te blasen of twee,
 35 Na die ioedsche wise mede.
 Alle tfolc samende in .j. stede.
 Als tfolc wert kenlijc dies,
 Dat men dierste bosine blies,
 Soe en mochten si niet langher beiden,
 40 Maer, met haesten, hem der waert ghereid[en];
 Daerna blies men ene andre,
 Soe moeste tfolc te samen w[andren],
 Op dat si haestelike quamen;
 Daerna blies men dan te samen,
 45 Soe was tfolc te samen comen,
 Die dat blasen hadden vernomen.
 Voer dat blasen hebben wi die clo[cken],
 Die ons nu ter kerken locken;
 Alsoe wi nu die clocken horen
 50 Ierst werf luden op den toren,
 Soe selen wi ter vaert
 Ghereiden ons, ter kerken waert;
 Alsoe men die ander clocke luut,
 So selen wi sijn comen uut,
 55 Ende haestelike ter kerken gaen.
 Alsoe wi horen te gader slaen

- Alle die clocken, so sele wi wese
 In die kerke, ende daer lesen
 Onse ghebede oetmoedelike,
 60 Ane onsen Here van hemelrike.
 Wi souden alle sorghen laten,
 Dat mochte onser sielen baten.
 Wi selen wenen om onse sonden,
 Daer wi mede sijn ghebonden,
 65 Ende hebben gansen rouwe
 Om die sonden, die wi bouwen.
 Wine moghen ieghen niemen spreken,
 En doe ons noet, dan sele wi bre[ken]
 Ons daer af, als wi ierst moghen,
 70 Ende ons ieghen Gods werke voeghen.
 Daer peinsen die liede luttel an,
 Beide vrouwe ende man,
 Die dicke runen ende kiuen,
 Ende onghestier in die kerke driuen.
 75 Die bose viant al die wort,
 Die hi in die kerke hort,
 Die onnutte ende idel sijn,
 Scrijft hi in dat herte sijn,
 Ende houtse vaste in sijn oghen,
 80 Om dat hi daer mede moghen
 Den mensche vor Gode wroeghen,
 Ende van sinen Sceppere ontvoegen,
 Alse bi redene gheuen moet
 Van sinen leuene, eist quaet of goet.
 85 Alle die kerke ende alle choer,
 Beide achter ende voer,
 Es vol alder salechede,
 Ende van heileghen enghelen mede.
 Die enghele bidden onsen Here,
 90 Dat hi ons in herte kere,

- Ende wi behouden moghen bliue
 Beide ane siele ende ane liue.
 Sal men singhen ofte lesen
 Die misse, daer en sal niet wesen
 95 In den choer, sonder u gedacht
 Vaste ane onse Here ghehacht.
 Want alsoe als die see
 Es vol waters, ende die snee
 Alsof vol es die misse
 100 Alder heilecheit ghewisse.
 Alsoe als men can ghetellen niet
 Dat stof, dat in die sonne vliet,
 Alsoe can niemen, die leuet,
 Ghetellen wat ons God gheuet
 105 Met sier ghenaden, als wi nu sien
 Die misse, met gansen rouwe ghescien.

Die .X. ghenaden vander Missen.

- God gheuet sonderlinghe
 .X. ghenadelike dinghen
 Elken mensche, als hi hort
 110 Met rechten gheloue der missen wort.
 Dierste es, dat hem God vergheuet
 Die sonden, die hi ghedaen heuet.
 Dander es, dat hem besteet,
 Dat hi den heileghen gheest ontfeet.
 115 Dat derde es, dat des bidders wort
 Onse Here te lieuer hort.
 Die vierde ghenade es, dat
 Die enghel, dat si des te bat
 Den mensche in dogheden ghesterken,
 120 Ende behoeden van quaden werken.
 Dat vijfde es, dat wi wel bederuen
 Rechts gheloue, als wi steruen,

- Die hem God gherne verleen
 Die hem in die misse dient.
- 125 Dat hi van dogheden in dogheden gaet
 Die mensche, dats die seste graet.
 Die VII^{de} es, dat onse Here
 Te lieuer hort den bedelere,
 Dats die priester die daer sinct,
- 130 Ende die misse volbrinct;
 Niet en sinct hi allene,
 Maer den kerstine ghemene.
 Die achtende vander missen,
 Den mensche in verlanissen,
- 135 Stercheit, ende wetenheit,
 Des heilechs gheloue der ontfermecheit.
 Die neghende es, dat sijn vaghevier,
 Dat hem worden soude al te suer,
 Wesen moet des te minder,
- 140 Beide hier ende ghinder.
 Die X^{de} es, dat onse Here
 Hem voeghet ieghen den mensche sere,
 Ende doet hem behoedichede,
 Ane siele ende ane liue mede.
- 145 Want ons alsoe vele goets ghesciet,
 Dat wie dat onsen Here siet
 Van dien, dat wi die misse horen,
 So dunke si nu wel wesen dore,
 Ende recht vermalendijt,
- 150 Die niet gherne in alder tijt
 Die kerke ende die misse sochten,
 Al sijt wel volbringhen mochten.

Die pape dwaet sine hande.

Alsoe die priester die misse reet,
 Tierst dat hi dan ane veet,

- 155 Dats, dat hi sine hande dweet,
 Ende trect ute sine anecleet.
 Dat bediet niet allene,
 Dat sine hande selen wesen rene,
 Maer sijn herte uten gronde
 160 Sal wesen rene van alder sonde.

Van der Amicten.

- Soe nemt hi enen doec wit,
 Die gheheten es amit,
 Die hem om die side strect,
 Ende sijn hoeft al omme bedect.
 165 Biden doeke wi verstaen,
 Dat Jhesus, doen hi wert gheuaen,
 .I. doec, als ons seit die scrift,
 Was ghebonden vor sijn ansicht.
 Die ioden sloegen ende staken
 170 Dese wort si te hem spraken:
 Bestu Gods sone, die leuet,
 Gheraedt, wie die ghesleghen heuet!
 Die amit, die ic noemede eer,
 Die betekent ons noch meer:
 175 Hoe hem xpc. onse Here
 Oetmoedichde so sere,
 Dat hi sine Godheit breit
 Bedecte metter menschelijcheit.

Van Aluen.

- Nu trect hi ane .i. linen ghewant,
 180 Dat .i. alue es ghenant,
 Dat bedect die ander lede.
 Daer es ons betekent mede
 Jhesus Cristus witte cleet,
 Daer hi groet spot in leet,

180 Dat hem die quade Herodes dede,
 Ende alle sine meyseniede mede,
 Doe Pylatus ute sier hande
 Jhesum tote Herodesse sande.

Vanden Gordele.

Ic wane tgordel hier an si;
 190 Daer es ons betekent bi
 Die ghesele, daer Pylatus mede
 Onsen Here gheselen dede.

Vander Stolen.

Ene stole nemt hi dan,
 Daer es bouen .i. cruce an;
 195 Si hanghet bider siden neder;
 Om den hals comt si weder.
 Dat bediet Jhesus verdriet,
 Dat hi in ertelike liet,
 Van allen sinen kinschen daghen,
 200 Tes hi aent cruce wert gheslaghen:
 Die was groet ende menegherande.
 Die stole betekent ons die bande,
 Daer hi mede wert ghebonden
 Ane die columme tien stonden,
 205 Doene Pylatus dede slaen,
 Alsoe dat men bloet sach gaen
 Ute allen sinen leden,
 Beide bouen ende beneden.

Vander Hantvane.

Soe neemt hi ane die luchterhant,
 210 .I. hantvane eist ghenant,
 Bi ghelike oft ware .i. scilt,
 Die men vor den viant hilt.

Dat betekent ons die ban
 Dier die joden alte hant
 215 Onsen Here mede cnochten,
 Doen sine voer tgherechte brochten.
 Oec verstant wi daer mede
 Ons Heren moghenthede.

Van Casughele.

Hier na treect hi ane .i. cleet,
 220 Dat .i. casughele heet;
 Dat betekent ons tpellen,
 Dat die riddren ende haer ghesellen
 Deden onse Here ane trucken.
 Hi liet hem op sijn hoeft drucken
 225 Enen crone, van dornen lanc,
 Die hem dor die swarde dranc.
 Met hem hadden hi hare spot,
 Ghelijc of hi hadde gheweest .i. sot;
 Si riepen alle Pylatus an:
 230 Laet ons crucen desen man,
 Die ons al dus sere laect,
 Dat hi hem Gods sone maect.
 Bider casughele moghen wi proeuen,
 Also hise ierst an heeft ghetoghen,
 235 Dat si es also .i. clocke ghescapen.
 Daer na leit mense den papen
 Op die erme. Daer proeuen wi bi
 Dit si ghelijc .i. scilde si.
 Dat betekent ons sere
 240 Die groete lieue, die onse Here
 Droech ane menschelike nature.
 Daer omme verloestise so diere,

Niet met gode no met goede
Maer met sinen ghebenendiden bloede.

Confiteor.

245 Soe staet die pape vor den outaer;
"Confiteor" so seit hi daer,
Vor sine daghelike sonden.
Doch soe moet hi sijn ontbonden
Van allen sonden ghemene,
250 Beide groet ende clene.

Nu sinct hi ane dat ierste wort,
Datter heilegher missen hort,
Dat heet introitus.
Dat bediet ons aldus

255 .I. inganc of .i. aenbeghin.
Daer es ons betekent in
Dat roepen, dat die oude vadere,
Ende die propheten alle gadere
Roepen op waert ane onsen Here,
260 Doe hem des verlangde sere,
Dat hi alte langhe was.
Daer omme sprac Ysayas:
Vergaue God, woustu storen
Den hemel, ende worden gheboren.
265 Wi sien wel, dat introitum
Singt men na, dat es daer om:
Ierst warf loeft men daer mede
Die almachteghe godhede,
Ander warf die menschelijchede,
270 Dese sijn in Cristus bede.

Kyrieleyson.

Eest alsic nu daer na versta
 Kyrieleyson volghet daer na;
 Dat wanic dat in Dietsche si:
 Here ontfermedi ouer mi.
 275 Dese worde die sijn drie:
 Der triniteit sinct men die,
 Dander xpm sinen sone,
 Die derde vrucht, die hier comt of,
 Dats den heileghen gheest lof.
 280 Elc wort men driewerf sinct;
 Dat proeuic dat ons .i. brinct
 IX worde, die sijn ghelike
 IX choren, die sijn in hemelrike.

Gloria in excelsis Deo.

Hier na seit men den priester saen
 285 In midden vor den outaer staen.
 Hi singhet lude ende vroe:
 Gloria in excelsis Deo!
 Dat bediet: lof ende ere
 Si, hier bouen, onsen Here!
 290 Die in den choer sijn, singhen vort
 Al, dat daer toe behort.
 Dat die priester in midden steet,
 Dan es sonder sake niet,
 Want daer selen wi proeuen bi,
 295 Dat onse Her gheboren si
 Voer mi noch vor di allene,
 Maer vor alle die werelt ghemene.
 Dit gloria es dat lof,
 Dat die enghel sanc daer of,

- 300 Dat onse Here gheboren was,
 Dat sijns Maria maghet ghenas.
 Dinghel sprac den herden toe,
 Die opten velde waren doe:
 Groete bliscap condic u:
- 305 .I. kint es gheboren nu
 Te Bethlem, dat die werelt al
 Van haren pinen verlossen sal.
 Die IX choren sijn die scaren
 Van englen, die met hem waren,
- 310 Die alle mede lof ende ere
 Songhen onsen lieuen Here,
 Gloria in excelsis Deo!
 Dit lof hoert der bliscap toe.
 In den aduentu singt men niet;
- 315 Dat laet men om dat verdriet,
 Dat die propheten wilen ere
 Hadde, doen hem langde sere,
 Dat onse Here neder quam,
 Ende dese uter pinen nam
- 320 Oec sinct men, allelua!
 Dat doet men, alsic versta,
 Om die hope, die die propheten
 Hadden, doen hem was gheheten
 Dat hi neder comen soude,
- 325 Ende oec verlossen woude.

Van .ii. Kersen.

- Wanneer men die misse sal beghinnen,
 Sal men .ij. kersen brenghe
 Ende setten opten outaer;
 Die moeten beide bornen daer.
- 330 Nochtan dat moghelijc ware,
 Dat .M. kersen ten outare

Alle lichten, doch mochte men nich
 Die misse singhen sonder licht.
 Bider ere kersen selewi verstaen
 335 .I. sterre, die men op sach gaen,
 Ende bliken als .i. ghelas,
 Doen Jhesus gheboren was.
 Die selue sterre men scinen sach
 Vuer die cribbe, daer God in lach;
 340 Dander kerse bediet die sterre,
 Die die coninghe van verre
 Leiden ute haren lande,
 Doen si brochten dofferande
 Onsen Here drie vout,
 345 Merre, wieroc ende gout.

Dominus vobiscum.

Ten volke keerde hi hem daerna
 Die priester, alsic versta,
 Dominus vobiscum seit hi.
 Dat bediet, dunct mi,
 350 Dat onse Here bi hem si,
 Of het es gheseit daer bi,
 Dat God des volx bede hore.
 Die dan sijn in den core,
 Antworden den priester toe,
 355 Et cum spiritu tuo.
 Dat bediet die selue here,
 Die dus bids, dat met ons were,
 Die si in di ende metti ghesterken,
 In allen dogheliken werken.

Die Collecten.

- 360 Die collecten leest hi dan;
 So soude vrouwe ende man
 Alle vallen op hare knien,
 Ende bidden Gode, dat moeste ghescien,
 Dat die pape bidt daer.
- 365 Wi willen weten ouer waer,
 Dat alle collecten sonderlinghe
 Biden alle saleghe dinghe.
 Biden collecten selewi merken,
 Dat onse Here, in allen kerken
- 370 Sier moeder wille dede,
 Ende dienen haer gherne in elke stede.

Die Epistele.

- Die epistele es hier bi.
 Dat bediet, dat ghesent si.
 Daer bi selen wi verstaen
- 375 Dat predeken ende dat omme gaen,
 Dat die apostelen wilen deden,
 Om onsen Here in meneghen steden.
 Oec so proeuen wi daer an,
 Dat die goede sente Jan
- 380 Predecte so uter maten wel,
 Dat die liede waenden wel,
 Dat hi selue die ghene ware,
 Dien hi predecte openbare.
 Neen, sprac weder sente Jan,
- 385 Na mi comt .i. ander man;
 Ic ben niet wert, dat ic ontdoen
 Soude die riemen van sinen scoen.
 Ic ben .i. stemme, seide hi;
 Dats ghesproken ghelike bi:

Alsoe als .i. stemme es clene
 Jeghen alle die werelt ghemene,
 Alsoe clene benic wel
 Jeghen die ghene, die comen sel.

Gradael.

Also die epistele es ghelesen,
 395 Tierste sal daer na wesen
 Dat gradael, dat die graet,
 Die van dogheden in dogheden gaet.
 Allelua! singt men dan
 Metten verse, datter volghet an.
 400 Allelua, dats es: lof onsen Here!
 Bidden verse sele wi leren:
 Goede werke, ghestadechede.
 Oec selewi proeuen mede
 Dat niemes lof en es Gode bequame,
 405 En si, dat hi hem der sonden scame.
 Lof ende ghebet en es niet goet
 Hem, die quade werke doet.
 Dat gradael, dat ic noemedee eer,
 Dat betekent ons noch meer,
 410 Hoe dat die goede sente Jan
 Mede wijsde xpm an.

Sequentie.

Si wilen sinct men daer na
 Sequentien, daer ic in versta,
 Dien groet lof, dien groet ere,
 415 Die die heileghen onsen Here

Hier bouen doen in die clærheit
Welc dat si, en wetic niet.

Tract.

Als allelua es gheseghet,
Den tract men te singhene pleghet.
420 Dat bediet, hoe si waren,
Die Israelsche scaren,
In groten pinen, in swaren bande,
Dogheden in Egyptenlande.
Dat ewangelium sal men lesen,
425 Dat sal hier na dierste wesen.
Die scrift seit, dat outaer
Bediet ons die warheit claer.
Dat die pape daer na dringhet
Sine lippen, eer hi singhet,
430 In .i. teken, dat die wort
Der ewanghelien, die ghi hoert,
Waer si, ende onse Here
Heeft ghesproken tonser lere.

Dominus vobiscum.

Dominus vobiscum! sinct hi nu,
435 Dat bediet: God si met u,
Ende make u herte vri;
Ende elc mensche, die hier si,
Die ewangelie so versta,
Dat hem in sijn herte ga.
440 Et cum spiritu tuo!
Singt die choer daer toe:
Ende dat God oec, met sinen gheeste
Hem daer toe volleeste,
Dat hi werdech moeste wesen,
445 Die heileghe worde te rechte lesen.

So maect die pape .i. crusekij
 Op boec; daer ment hi in,
 Dat hi daer, na die selue lere,
 Wille leuen emmermere:
 450 Want hi ghepijnt wert so sere,
 Want hi, om onser sielen bederf,
 Bitterlike aent dat cruce sterf.
 Dat dit elker manlijc seit,
 So en sal hi des laten niet,
 455 Dat hine seine hem mede,
 Vor des duuels behendechede,
 Dat hare herte niet en verkere
 Vanden worden der heilegher ere.
 .I. ander cruce maect hi
 460 Vor sijn herte, daer hi bi
 Hem wille in sijn herte draghen,
 Die dor hem wert ant cruce gheslaghen.
 Hi maecte een vor sijn vorhoeft,
 Of hi sprake: mine siele proeft
 465 Grote ghenade met groter vromen,
 Die haer vanden cruce es comen.
 Die leringhe van desen worden,
 Die si lesen opt noerden,
 Dat betekent, hoe onse Here
 470 Hem wapende metter seluer lere.
 Biden duuel, die es wide,
 Betekent men die nort side.
 Dat ewanghelium leest hi dan,
 Ende noemt den heileghen man,
 475 Die ons dit heeft bescreuen.
 Es daer dan aen dit leuen,

Mantel, hoyke ofte caproen
 Dat selewi vanden houede doen,
 In .i. teken, dat men ons daer
 480 Die gherechte waerheit maket cla[er].
 Op dat wi .i. luttel ere
 Dede der heilegher lere,
 Soude wi .i. luttel bucken,
 Dat heileghe gheloue ane ondrucken,
 485 Ende ons herte daermede verbouden,
 Alsoe dat wie gherne wouden
 Vor dat heileghe ghelove striden,
 Beide daer ende tallen tiden.
 Als dewanghelie es ghelesen,
 490 Ieghelijc, die daer heeft ghewesen,
 Maect .i. cruce vor sijn ansichte
 Om dat niet sduuels scichte
 Den mensche vort bedreghen mog[he],
 Ende trecken wech ute sier oghe.
 495 Hier na cust die pape den boec,
 Daer ons met es betekent oec,
 Dat hi si hoefsch ende rene,
 Ane sinen monde niet allene,
 Maer ane al gader sine liue,
 500 Ende vort altoes cuusche bliue.
 het voeghet wel, in alder stonde,
 Dat hi si cuusch van sinen monde.

Credo in unum.

Credo in unum, singt hi vort;
 Dat sijn des gheloue wort,
 505 Of hi spreke bi ghelike:
 Ic gheloue, dat God van hemelrike

- Selue sprac dese wort
 Die ghi van mi hebt ghehort.
 Ic gheloue oec dat hi dede
 510 Vele tekene in menegher stede.
 Blinde, siende; lamme, gaende;
 Stomne (sic), spreken; dode, op staende;
 Doeue, horen; martelaren, ghesont.
 Hier omme, ter menegher stont,
 515 Hem die ioden te volghene plaghen,
 Want sijt dicke van hem saghen.
 Dit gheloue ons die pape leert,
 Als hi hem tote ons omme keert,
 Ende Dominus vobiscum singt,
 520 Ende sine meninghe in ons brinct.
 Dat wi alle met hem gheloven
 In dat teken, singt daer bouen
 Dat choer: et cum spiritu tuo.
 Alle ghelouen wi al soe,
 525 Of hi sprake ghelike bi,
 Des ghelouen gheloue wi.

Oremus.

- Oremus singt die pape vort;
 Bidden wi, bediet dese wort.
 Daer in maent hi ons ter stede,
 530 Also wilen onse Here dede
 Sine iongheren, op dat si quamen
 Niet in coringhen hars lichamen.
 Dat was .i. luttel vor dien tiden,
 Dat hi die pine wilde liden.

Men singt den offersanc.

- 535 Den offersanc sinct men dan.
 Dat choer beghint ierst werf an
 Bi ghelike, of alle scaren

Spraken, die in die kerke waren
 Om dat gheloue ende die ghebede,
 540 Volghen wi den priester mede.
 Alsoe die mensche hort singhen
 Desen sanc, sal hi bringhen
 Iet van sinen goede daer,
 Ende legghent opten outaer,
 545 In .i. teken, dat hi verdiende
 Die rijcheit, die hem God verleende.
 Die oec des goets niet en heeft,
 Ende in armoeden leeft,
 Die offere sijn gherecht gheloue,
 550 Ende sijn ghebede daer boven.

Noch dwaet die pape sine hande.

Echt na der offerande
 Dwaet die pape sine hande;
 Dat betekent reinechede
 Sijns lijfs, ende sier sielen mede.
 555 In mijn herte dunket mi,
 Het voeghet wel, dat hi reine si,
 Die den ghenen handelen sal,
 Die selue Here es bouen al.
 Mi dunke, dat hi hier na niet en beide
 560 Die pape, maer den kelc ghereide;
 Daer moeten .iij. dinghen toe sijn:
 Terwe, water ende wijn.

Vander Terwen.

Bider terwen wi leren
 Den heileghen lichame ons Heren.
 565 Dat mach wel bi ghelike sijn;

Want wi vinden bescreuen
 Dat onse Here sijn selfs leuen
 .I. taerru coren gheliken woude,
 Dat vrucht in derde draghen soude.
 570 Dat orcont diet wel wiste
 Sente Jan ewangheliste.

Vanden Wine.

Biden wine verstaen wi bloet,
 Dat Jhesus uter siden woet.
 Dat mach wel bi ghelike sijn:
 575 Want alsoe alse men den wijn
 Pinen ende persen siet,
 Eer hi uter druuen ghiet,
 Alsoe was xpc onse Here
 Ghepijnt ende ghepassijt sere
 580 Ane dat cruce, eer bloet
 Neuen spere ute sier siden woet.

Vanden Watre.

Biden watre sal men merken
 Onse vrouwe, der heilegher kerken.
 Dat water ghiet men in den wijn
 585 Maer dat moet so clene sijn,
 Dat die wijn, bi sier cracht,
 Den watre neme sine macht.
 Dan es sonder sake niet:
 Want die heileghe kerstenheit siet,
 590 Dat dese redene waer mach sijn,
 Dat seghet sente Augustijn,
 Hoe God, van deser seluer sake,
 Tote kerstenheden sprake:
 Niet verwandelt mi in di,
 595 Maer du wors verwandelt in mi.

Waer omme men dat water brinc
 Ende toten wine minct,
 Dat wyset ons die heileghe lere:
 Want doen xpc onse Here
 600 Leet der doet onghemac,
 Longhijs hem in die side stac.
 Die scrift seit, datter uut woet
 Beide water ende bloet.
 Hier omme vint men dese rede,
 605 Datter water moet wesen mede.
 Als die kelc es bereit,
 Alsic tote u hebbe gheseit
 Gaet die pape in midden staen,
 Ende beghint den kelc ane vaen.
 610 Hi heften op, hi heften hoghe,
 Op soe siet hi metten oghe,
 Bi ghelike, of bi Gode
 Die selue offerande bode.
 Ter seluer stonde so bidt bi,
 615 Dat hem ontfankelike si,
 Ende hem wille staen in staden
 Met sier hulpen, met sine ghenaden
 Dat die dienst alsoe goet
 Worden moet, die hi doet,
 620 Dat hem si ere ende lof,
 Ende hem seluen comen daer of
 Vrome ende salecheit,
 Ende der ghemeender kerstenheit.

Die pape buct voer den outaer.

Soe set hi den kelc neder
 625 Ende buct selue weder,
 Ende vout sine hande,
 Neuen sine offerande.

Echt bidt hi mildelike
 Der moghtentheit van hemelrike:
 630 O heileghe drievuldicheit!
 Ontfanc mine offerande, die ic bereit
 Hebbe dier moghenheit,
 Om die pine, die xpc leit,
 Ende alle sine heileghen mede.
 635 Dat mine offerande in die stede
 Alsoe ghedane worden moete,
 Dat si si minen sielen boete,
 Ende mijns lijfs mede,
 Ende der ghemeender kerstenhede.

Orate.

640 Daer na hem die pape keert
 Omme, ende ons daer mede leert,
 Ende sprect dit wort orate:
 Daer in proeuic onse bate.
 Hi seit tote ons: bidt vor mi nu,
 645 Ende ic sal weder bidden vor u.
 Dat onser alder ghebedekijn
 Gode moet ontfankelijke sijn!
 Wi selen proeuen bi deser sake
 Hoe xpc tote sente Peter sprake:
 650 Peter ic hebbe ghebeden vor di,
 Dat dijn gheloue ghestadech si.
 Want du .i. deel bekers sijs,
 Wes ieghen dine brodere wijs;
 Stercse oec met dinen line,
 655 Dat elc in sijn gheloue bliue.
 Biden broedren wi leren
 Ander iongheren ons Heren.

Hier na leest men die secreten
 Dat wanic, dat in Dietsche heten
 660 Anders niet dan heimelijcheit,
 Daer grote miltheit in leit,
 Die sal men stillekine lesen.
 Der moet alsoe meneghe wesen,
 Alse der colecten was,
 665 Die men ierst ter missen las.
 Bider secreten sele wi leren
 Dat heimelijc ghebet ons Heren,
 Doent was biden tiden,
 Dat hi die pine wilde liden.
 670 Vader! sprac hi, of moghelijc si,
 Desen kelc laet gaen vor bi;
 Doch ghesciet niet die wille mijn
 Maer die dine, die moet sijn.
 Biden kelke so meende hi
 675 Die grote pine, die hem was bi.
 Biden sancten sele wi verstaen,
 Dat hemelijc te gader gaen,
 Dat die ioden nachts daden,
 Hoe si mochten dat gheraden,
 680 Dat si mochten, bi eneghen dinghen,
 Jhesum van den liue brenghen.
 Si spraken: laet winen te liue bliuen,
 Die Romeine selen ons verdriuen,
 Ende die ghemene werelt sal
 685 Ane hem ghelouen ouer al.
 Daer sprac dus .i., hiet Cayphas,
 Die daer .i. Busscop was:
 Beter es dat .i. man sterue,
 Dan die werelt al bederue.

- 690 Lude sinct die pape hier na:
 Per omnia secula!
 Dat betekent, dat God onse Here
 Lude predeckte ende sere,
 Doen hi Laseromme met node
 695 Hadde verweect vander dode.
 Sine groete hi ons bringt,
 Ende domius vobuscum singt.
 Die choer groten weder doe:
 Et cum spiriti tuu.
 700 Welc die sin hier af mach wesen,
 Es hier dicke ghenoech ghelesen.

Sursum corda.

- Soe sinct hi: sursum corda.
 Dats, alsic mi ver versta,
 Dat hi ons allen maent daer in,
 705 Dat wi herte ende sin
 Rechten op, ane onsen Here,
 Ende ander ghepeisen van onsen kere.
 Dignum et iustum est,
 Hets recht nochtan best.

Prefacie.

- 710 Die prefacie singt hi dan,
 Daer ons es betekent an,
 Hoe God quam uter woestinen.
 Doe quam Martha ende Maria in den weghe sine,
 Ende clagheden met groter noet,
 715 Dat hare broeder ware doet,
 Die genoemt was Lasarus.
 Doe antworde Jhesus aldus:

- Legt u claghen neder
 Ic verweckede u uwen broeder weder.
- 720 Ghi selt mi leden ter stede
 Daer hi es, ende gaet oec mede.
 Doen onse Here was comen,
 Daer hi sijn graf hadde vernomen,
 Hi hiet ontdekken tgraf,
- 725 Ende den serc legghen af,
 Daer dat graf mede was beuaen.
 Doen dit al gaders was ghedaen,
 Stont daer Jhesus onse Here,
 Ende weende uter maten sere.
- 730 Suchtende sprac hi dese wort:
 Laserus! comt hier vort!
 Hi quam met ghecnachten banden,
 Beide ane voete ende ane handen.
 Doen wert ontbonden Laseruus,
- 735 Ende ghinc met hem thuus.
 Ic wane Jhesus bi hem sat,
 Ende met hem dranc ende at,
 Voer palmen opten vridach,
 Seit die scripture, die dit sach.
- 740 Na dat die hoghe tiden sijn,
 So bringhe si hare prefacie in.
 Der prefacien es tiene.
 Van hem allen ens ghene
 Hare eighen worde brenghen in,
- 745 Die daer toe ghenoeghet sijn.
 Dats die pape, die daer singt;
 Sine meninghe daer toe brengt,
 Dat hi Gode moghen louen,
 Metten enghelen al hier bouen.

Sanctus, sanctus, sanctus.

- 750 Daer na singt die choer aldus:
 Sanctus, sanctus, sanctus!
 Recht of hi hem maecte ghelike,
 Den inghelen van hemelrike,
 Ende hi Gode wilde louen
- 755 Metten inghelen al hier bouen.
 Dit wort sanctus sinct men drie
 In die bedinghe, dat ic sie,
 Dat het es ghedaen te eren
 Der drievuldicheit ons Heren.
- 760 Bi desen sanctus sele wi verstaen
 Die groete ende dat wel ontfaen,
 Dat die joden xpm deden,
 Doen hi te hem quam ghereden,
 Tote Jherusalem in die stat.
- 765 Ouer waer vinden wi dat,
 Dat nie al selke werdichede
 Noch al selke ere mede
 Noit dor man en wert ghedaen,
 Also wi in palmsondaghe verstaen.
- 770 Desen lof groet uter maten
 Wert hem qualike ghelaten:
 Daer na, in corter tiden,
 Daden si hem die scande liden,
 Doe wert hi ghelachtert mere,
- 775 Dan sine gheprijsst hadden ere.

Stille.

Hier na seit die pape die stille.
 Ic proeue, dat ic niet en wille
 Soe verre ontbinden, alsic mochte.
 Het ware quaet dat men ontcnocht[e],

780 Dat verholen bleue alte male.
 Oec en voeghet niet wale
 Dat men broet den honden gheeft,
 Daer dat ghemene volc bi leeft.

Die pape cust.

Echt buct die pape daer,
 785 Ende cust den outaer,
 In .i. teken, dat hi wille
 Daer vor nighen, in die stille,
 Dinghen, die vor sceden sijn.
 Dat hi buct, daer proeuc in,
 790 Hoe sente Peter wilen ere
 Boech int graf tonsen Here.
 Bi desen buckene es ons bereit,
 Dat hi, nader menschelijcheit
 Drier hande ghebede las,
 795 Eer hi die pine lidende was.
 Vader! sprac hi, mi doet niet wel
 Die pine, die ic liden sel,
 Doch en staet si mi niet tonberne,
 Want ic lijdsse wel gherne:
 800 Om dat hi vander hellen sure
 Wilden verlossen menschelike nature
 Oec so bidt hi ander weruen,
 Voer sine ionghere bederuen.
 Derde werf bat hi ghereit,
 805 Vor des menschen salecheit.
 Wat die pape doet mere,
 Tes hi heeft onsen Here,
 Dat betekent ons die pine,
 Daer hem in stont te sine

- 810 Van des donderdaghes vroe,
 Tote in vridaghe ter noenen toe.
 Soe wie ghelouech wesen wille,
 Die merke dan in die stille,
 Bides papen ane ghedacht,
 815 So wert daer wonder groet ghewracht:
 Beide wijn ende broet
 Es Jhesus vleesch ende bloet,
 Daer, in die selue misse;
 Sijn vleesch, sijn bloet, so ghewisse,
 820 Alst inden cruce was,
 Doen die werelt daer bi ghenas.

Die pape heft onse Here.

- Die pape heft onsen Here.
 Daer bi sele wi alle leren,
 Datten die joden hoghe op boerden,
 825 Doen si sine lichame scorden,
 Ende hem die pine deden doghen,
 Vor alle des volc oghen.
 Oec sele wi hier bi merken,
 Als die priester inder kerken
 830 Gode op heft openbare,
 Daer hi staet vor den outare,
 Alsoe openbare, ten ionxsten daghe,
 Comt hi ter lester claghe,
 Ende sal tonen sine wonden
 835 Wi bidden oec ter seluer stonden,
 Dat hi ons allen verlene,
 So, dat onse herte worde rene,
 Ende van allen sonden vri,
 Daer si mede becommert si.

840 Met rechten biechten, met rechten gheloue,
 Also wi sceden van desen stoue;
 Ende brenghen ons in dat rike,
 Dat hi cochte bitterlike.

Die pape staet cruuswijs.

Soe staet die pape cruuswijs,
 845 Daer in maect hi ons wijs,
 Hoe dat xpc onse Here
 Wert gherect harde sere
 Ane dat cruce, met allen leden
 Beide bouen ende beneden,
 850 Dat hem mochte, uut ende uut,
 Sine lede tellen dor sine huut.

Die pape ontdoet sine erme

Die pape laet hier na gaen
 Sine erme, dat wi verstaen,
 Hoe xpm ter hellen quam,
 855 Die hi brac, ende ute nam
 Diere in sonden hebben gherot,
 Om dat si braken sijn ghebot.
 Echt hout hi sijn hande hoge.
 Ic wane, ic daer in proeuen moge
 860 Dat Jhesus van hemelrike,
 In eens leuwen ghelike,
 Opverstont vander doet.
 Daer na niet lanc den Here groet
 Saghen sine te hemele varen.
 865 Die iongheren, die met hem waren,
 Voeren met hem int heileghe lant,
 Tote sijns vader rechterhant,
 Enen gheweldich ende rike
 Met hem te bliuene ewelike

870 Wat hi vort doet, daer wi bi leren,
Die mertelie ons Heren.

Nobis.

Hier na sprect hi dit wort nobis,
Daer ons in betekent is,
Hoe ane den cruce onse Here
875 Sine sonden vergaf den mordenere.
Hi sprac: Here! peinst om mi,
Alse du coms daer dijn rike si.
Doen sprac Jhesus, die hem bereit
Altoes tonser salecheit:
880 Du selt heden, seit hi,
Int paradijs sijn met mi.
Ende soe wie dat dit wort
Nobis vanden pape hort,
Sal hem slaen voer die herte
885 Bi wilen, dat hem smerte,
Om sijn sondelike leuen,
Ende bidden, dat hem God moet vergheuen,
Doer sine grote ontfermecheit,
Die wi langhe hebben ghebeit,
890 Ende gheuen ons mildelike,
Na dit leuen, hemelrike.

Per omnia secula.

Echt singt die pape hierna:
Per omnia secula,
Ende vort oremus mede.
895 Daer in maent hi ons ter mede:

- Dat wi selen bidden oft wien
 Maent hi ons in dien.
 Dat hi daer na rechte vort
 Singhet des pater nosters wort,
 900 Daer in wist hi ons wel,
 Wat of wien men bidden sel.
 Seuender hande ghebedekijn
 Wijst hi ons datter in sijn,
 Die hopic, dat wi alle wel verstaen,
 905 Die enegher tijt ter kerken gaen.
 Wat helpet, dat ic langhe merre
 In dese redene, ende verwerre?
 Wat doech daer langher beiden,
 Dat hi hem seluen es besceiden?
 910 Daer bi haet al onspoet;
 Langhe redene en es niet goet;
 Die dunct mi wesen anders niet,
 Dan lachter, pine ende verdriet.
 Hier omme eist, dat ic niet en diede,
 915 Want ic hope, dat alle die liede
 Weten hi hem seluen wale,
 Wat ic mene in Dietscer tale.
 Dat pater noster sinct men lude.
 Ic wane ons daer in bedude,
 920 Dat men den name ons Heren
 Met groten loue, met groter eren,
 Predect nu al onbedect,
 Daer dat heileghe gheloue strect.
 Dat pater noster dat ic wane,
 925 Dat betekent ons die trane,
 Die xpc leet dor onsen noet,
 Doen hi leet die bitter doet.

Pater noster.

- Die choer antwort den pape doe:
Sed libera nos a malo.
- 930 In .i. teken, dat alle die ghene,
Die in die kerke, sijn ghemene,
Hebben selen ontfermeheit,
Om die pine die xpc leit.
Daer toe maent ons sere wel
- 935 Redene, die men segghen sel.
Want men vint in die scripture
Groet ghebrect in die nature.
Dat was, doe xpc was in pinen,
Dat die sonne liet hare scine;
- 940 Hem verdonkerde die dach;
Die erde men doen beuen sach;
Die herde stene al dore ende toren,
Ende die serke sach men scoren,
Die in den tempel te ligghene plaghen;
- 945 Die dode lichame, daer si laghen,
Die verresen tien tiden.
Wat menschelike herte mochte liden,
Dat sach dese criature
Doghen ons, in haer nature,
- 950 Want si doghen alle das,
Dat hare sceppere in pinen was.
Hoe mochte wesen so verwaten
Therte, dat mochte laten,
Ende moeste hebben ontfermeheit
- 955 Om die pine, die xpc leit,
En hadt doghen daer af gheen,
So wart herder dan .i. steen.

Die pape ane vaet die patene.

Hier na die pape daer hi staet,
Die patene ane vaet,

- 960 Ende .i. ghebet leest hi stille,
 Daer ic in merken wille,
 Hoe Longhijs, dor die side,
 Onse here stac tien tide,
 Daer hi ane den cruce hinc.
- 965 Ende men sach datter ute ghinc
 Beide water ende bloet.
 Daer na niet lanc, doe hi was doet,
 Wert hi gheheuen af,
 Ende gheleit in .i. graf.
- 970 Die patene es ront,
 Gheen ende men daer ane en vont.
 Dat si es ront daer proeuc in,
 Dat God es sonder beghin,
 Ende sal wesen endeloes;
- 975 Hi was, hi es, hi blijft altoes.
 Die pape cust die patene,
 Daer wanic, dat hi in mene
 Dat ghemene kerstenheit,
 Bider pinen, die xpc leit,
- 980 Es versoent volcomelike,
 Jeghen den vader van hemelrike.

Sacrereren.

- Als al dit es ghesien,
 Dostie brect die pape in drien.
 Dat bediet vierande sake,
- 985 Die ic u cont wille maken.
 Dierste sake daert omme ghesciet,
 Es betekent: der drievuldicheit;
 Die andere, waer omme si si,
 Dats, alsoe dunke mi,
- 990 Om drieande wesen,
 Die wi oec van xpm lesen:

Xpc wert gheboren sterflijc
 Die redene es onbekenlijc,
 Na der menscheit, die hi ontfinc.
 995 Want hi wert in alder dinc
 Menschelike in dien stonden;
 Maer hine dede noit sonde.
 Een ander wesen hadde hi,
 Ic waent ons dus bescreuen si:
 1000 Doen hi die sterke doet, die sure,
 Hadde ghedoghet na sine nature,
 Die hem quam vander menscheit an,
 Wert hi begrauen also .i. man.
 Vanden graue, daer hi in lach,
 1005 Ghinc hi ute in den derden dach.
 Doch wetic, dat niet en versciet
 Die Godheit vander menscheit.
 Dat derde wesen, dat hem was an
 Dats, alsic gheproeuen can,
 1010 Na sine opverrisenese,
 Wert hi mensche al ghewesse,
 Starc ende onvergankelijc,
 Euen gheweldich ende euen rijc,
 Bi sinen vader daer bouen,
 1015 Daerne noch die enghele louen.
 Die derde sake, waerbi wi sien,
 Dat men dostie brect in drien,
 Es, dat xps in sinen leden
 Was ghepijnt in drien steden,
 1020 Ende wonden moeste liden:
 In handen, in voeten, ende in siden.
 Die vierde sake, alsic wane,
 Es gheestelijc te verstande,

- Om driehande kerstenheit
 1025 Daer ons die scrifture af seit.
 Dierste, die seghe ghewonnen heeft,
 Dats die ghene, die nu leeft
 Met onsen Here, in hemelrike.
 Die ander strijt daghelike,
 1030 Dat sijn wi, die tallen tiden
 Jeghen die coringhe striden.
 Die derde kerstenheit, die ic mene,
 Die maect haer sonden rene,
 Dat sijn menschen, criaturen diere,
 1035 Die noch in den vagheuiere
 Bormen moeten toter ure,
 Bitterlike ende sure,
 Tes si worden ontbonden
 Van al haren sonden.
 1040 Omme dese .iiij. saken,
 Sien wi daer .iiij. sticken maken.
 Die pape nemt der sticken twee,
 Ende leitse op die patene min no mee;
 Dat derde laet hi vallen neder
 1045 In den kelc, ende decten weder.
 Want daer men die menighe doet,
 Es die lichame sonder bloet.
 Dat bloet es buten den lichame,
 Die God van Marien name.
 1050 Die pape nut die ander twee;
 Dat betekent ons die ghene,
 Die dit met rechten ghelouen;
 Si comen alle hier bouen;
 Dat bediet ons aldus
 1055 .I. pape, heet Ghernacius.

- .I. ander bedieden vinden wi
 Dat wanic dat noch beter si:
 Biden sticke, dat men doet
 In den kelc, ic proeuen moet
- 1060 Hoe hem Jhesus onse Here
 Offerde, te louen ende teren
 Sinen euweliken vader,;
 Ende sine enghelen alle gader,
 Ende die vroude alsoe ghelike,
- 1065 Sine heileghen in hemelrike.
 Dander deel doet men ons verstaen
 Hoe xpc woude anegaen,
 Dat hi hem offerde ghereit
 Vor des menschen salecheit.
- 1070 Biden derden sticke ic lere,
 Hoe hem offerde onse Here
 Voer die ghene, die sure
 Bormen in den vagheuiere.
 Vanden sticken elc deel:
- 1075 Es Jhesus lichame al gheel,
 God ende mensche volcomelike.
 Dit proeft men beghelike:
 Ic neme .i. spiegel di es gheel,
 Daer af makic drie deel.
- 1080 In elc sticke vanden drien
 Mach eghelijk mensche sien,
 Sijn ansichte ghedaenhede
 Dat es noch in menegher stede:
 Sprect oec .i. enech wort:
- 1085 Daer het menich mensche hort;
 Doch eist .i. wort, dat si alle horen
 Spreken met haren oren.

Dus moghen wi bi ghelike sien
 Dat elc sticke vanden drien
 1090 Es God ende mensche. Dat dit es waer,
 Proef ons redene openbaer.

Per omnia secula.

Die pape sinct echt hier na:
 Per omnia secula;
 Hi bidt dat, in desen liue
 1095 Die vrede Gods met hem bliue,
 Ende dien euweghen vrede
 Met ons allen bliue mede;
 Desen vrede bidden wi toe,
 Et cum spiritu tuo.

Agnus Dei.

1100 Agnus Dei! singt men vort.
 Driewerf singt men dese wort.
 Want xpc anden derden dach
 Stont op, uten graue daer hi in lach,
 God ende mensche sonder waen.
 1105 Anders moghen wijt verstaen
 Want, na der propheten wensce,
 Wert hi gheboren sterflijc mensche,
 Ende heeft ons, sonder faelghieren,
 Verloest oec na drie manieren.
 1110 Ierst werf hi ons verloeste,
 Vanden sonden, die ons porste,
 Die ons waren comen an,
 Dat bediet ons .i. wijs man.
 Hi sprac: wat moghen wi claghen?
 1115 Die onse sonden heeft ghedragen,
 Anderwerf heeft hi,
 Vander hellen pinen vri,

- Ons verloest volcomelike
 Daer moeten wi bliuen ewelike
 1120 Verborent ende in groter noet,
 Ende hadde ghedaen die bitter doet.
 Hi heeft ons verloest derde werue
 Tote sijn selues erue,
 Toten eweliken goede.
 1125 Daer sele wi bliuen met bliden moede,
 Ewelike met hem bliuen,
 Tote ons daer af verdriuen
 Onse sonden, ende wise niet laten,
 Die wi nu so luttel haten.

Den Paes.

- 1130 Hier na die pape, daer hi singt,
 Sinen mont hi dringt
 Ane den lichame ons Heren.
 Hi beghint hem omme keren
 Den ghenen, die den paes heeft,
 1135 Dat hine dan na hem gheeft;
 Dat bediet: Gods vrede
 Es ghegheuen, te bliuen mede
 Menscheliken criaturen.
 Want wi vinden in der scrifturen
 1140 Eer te hemele voer Jhesus,
 Sprac hi te sinen ionghere dus:
 Ic gheue u den vrede mijn,
 Die moet altoes met u sijn.
 Den paes gheeft manlijc anderen,
 1145 Omdat si te samel wandelen,

- In ghenaden ende in vreden
 Nu merct ment in seden,
 Leider, in alte menegher stede,
 Nochtan si doen also Judaes tlede:
- 1150 Menech hine liets niet,
 Die met cussene Gode verriet.
 Menech cust anderen ane den mont;
 Mocht hine ter seluer stont
 Bringhen inder doet smerte,
- 1155 Dies begherde wel sijn herte.
 Alle die ghene, die dit doen,
 God gheue hem Judaes loon!
 Wileneer in ouden daghen
 Vinden wi, dat die papen plaghen
- 1160 Tfolc te meneghen op elken dach;
 Dat was gewoonte, die men plach.
 Dien sede men nu niet en pleghet,
 Want hi wert daer omme ver leghet,
 Want dat volc in desen sonden,
- 1165 Daghelijcs wort vonden,
 Metten sonden, die si daden,
 Ende si hem daer af gaden.
 Door des seden gedinkenesse,
 Pleecht men nu in die misse,
- 1170 Den paes na den paes te geuen,
 Om dat wi gheesteliken leuen.
 Dus merkic, bi minen wane,
 Gheestelike te verstane:
 Biden paes nemen wi
- 1175 Gode selue, dunke mi,

In onser siele, dat si s
 Van allen hoeftsonden vri.
 Singt men die misse vor die doden,
 Daer nes die paes niet verboden;
 1180 Dat es om dese reden:
 Die paes es teken des vreden,
 Die wi den leuenden souden houden,
 Ofte wi te rechte leuen wouden.
 Ons vreden en doet ghene noet
 1185 Den ghenen, die daer sijn doet.
 Sine behoefden des vreden niet,
 Die men in die werelt pliet;
 Maer des vreden behoeuen si wel,
 Die ewelike gheduren sel.
 1190 Dien moet God alle sielen gheuen,
 Ende ons, als wi niet langher leuen.

Die pape nut tSacrament.

Echt bidt die pape hier na,
 Dat hi daer alsoe ontfa,
 Dat heileghe sacrament ons Heren,
 1195 Dat het Gode si te eren,
 Ende hi worde, bi sire ghenaden,
 Van sinen sonden al ontladen.
 Ende gherade in desen liue,
 Dat hi ghestade ane hem bliue,
 1200 Ende nemmermeer van hem en scede
 Ende te hemel ghelede.
 Hier na die priester, daer hi staet,
 Dat heileghe sacrament ontfaet,
 Alst betaemt met groter ere,
 1205 In .I. teken, dat onse Here
 Toten ende te drinken plach,
 Daert sine ionghers mede sach.

Die dan daer sijn in die kerke
 Buten sonderlike werke,
 1210 Met rechten gheloue, met gansen rouwe,
 Ende die met rechter trouwe
 In Gode sijn herte wijst,
 Si worden gaende daer gepijst,
 In hare siele gheestelike,
 1215 Sijn si erm ofte rike,
 Hoe ieghen Gode sijn herte steet,
 Nadien dat hi sijn herte ontfeet.

Communio.

Nu singt men dat communio,
 Dat in Dietsche luut alsoe,
 1220 Dat wi deellachtich werden
 Der ghenaden, die men op der erden
 Verdient, in die heileghe kerken
 Heileghe liede met goeden ghewerken,
 Ende die glorie, die euwelike
 1225 Die heileghen ghebruken in hemelrike.

Men leit den boec ter rechter hant.

Alse dit al gader es ghedaen,
 So gaet die pape weder staen
 Ter rechter hant van den outare.
 Dat bediet: die ioedsche scare
 1230 Ten lesten hem selen bekeren,
 Ende ghelouen ane onsen Here.

Die Complenden.

Hier singt men die complenden.
 Dat sijn collecten, die toten enden
 Van der heilegher missen horen.

- 1235 Daer toe moeten si alle horen,
 Hoe menech der colecten was,
 Die men ierst der missen las.
 Dat leste ghebet vander complende
 Daer die pape maect .i. ende,
 1240 Dat bediet, dat, in den trone,
 Jhesus Cristus es Gods sone,
 Ende daer sinen vader toesprake,
 Om te verdinken alle saken.

Ite missa est.

Nu singt men; ite missa est.

- 1245 Dat bediet in alder lest:
 Gaet, daer gi hebt gheacht,
 Want die misse es nu volbracht.
 Dat bediet: ten ionxsten daghe
 Comt God ter lester claghe;
 1250 Daer moeten wi onsen loen ontfaen
 Van dien, dat wi hebben ghedaen.

Benedicamus.

Benedicamus Domino,
 Singt men bi wilen alsoe.
 Dat bediet, dat wi Gode benedien

- 1255 Ende hem laten danx lien.

Nu gheeft men die seininghe
 Dat bediet ten lesten dinghe,
 Dat men, ten ionxsten daghe, sal
 Te Josapat doemen int dal.

1260 Ten goeden lieden spreect hi:
 Ghebenendide! comt te mi,
 Ende besit mijns vader rike,
 Dat u bereit es vriendelike,
 Van der werelt beghinne.

1265 Hi spreect met wreden sinne
 Ten bosen lieden, ten seluen tiden:
 Gaet ghi, vermalendide!
 Toten vresceliken viere,
 Dat ewelike sal gheduren.

1270 Lof si Gode met sier cracht,
 Want die misse es volbracht!

Ghi heren, vrouwen ende cnapen,
 Bidt vor den ermen pape,
 Die desen boec in rimen vant,

1275 In .i. wel bekennt lant,
 Doer ere goeder vrouwen bede.
 Dat si, ende wi alle mede,
 Leden moeten so dit leuen,
 Dat hi ons moete gheuen,

1280 Na dit leuen hemelrike,
 Ende dat ghebruken ewelike.
 Daertoe soe gheue ons volleest,
 Die Vader ende die Sone ende die Heileghe Gheest!
 Amen, amen, amen.